

ΑΛΕΞΙΟΥ ΤΟΥ ΚΟΜΝΗΝΟΥ ΝΕΑΡΑΙ ΠΕΡΙ ΜΝΗΣΤΕΙΑΣ

Υπάρχει ἐν τῇ Ἑθνικῇ Βιβλιοθήκῃ κώδιξ χάρι-
τινος περιέχων συλλογὴν τοῦ κανονικοῦ δικαίου. Κατὰ
τὴν γνώμην τοῦ ἐξόχου παρ' ἡμῖν παλαιογράφου καὶ
σεβαστοῦ μοι φίλου κ. Σακελλίωτος ἀνήκει εἰς τὰς
ἀρχὰς τοῦ 13 πικανῶς δὲ καὶ εἰς τὰ τέλη τοῦ 12
αἰῶνος. Ὁ κ. Σακελλίωτος, ὅστις διεξῆλθεν αὐτόν, ἐση-
μειώσατο πολλὰς αὐτοκρατορικὰς καὶ ἄλλας διατά-
ξεις ἀξίας σπουδῆς. Οἱ γινώσκοντες τὴν ἱστορίαν τῶν
συλλογῶν καὶ νομοκανόνων τοῦ 12 καὶ 13 αἰῶνος, ἐν
οἷς ἀποσπάσματα καὶ σχόλια ἐκ τῶν βασιλικῶν καὶ
κειμένα αὐτοκρατορικῶν νόμων πλήρη ἐνίοτε περιε-
λαμβάνοντο, εἰσὶν εἰς θέσιν ἀναμφιβόλως νὰ ἐκτιμή-
σωσι τὴν ἀξίαν, ἣν δύναται νὰ ἔχῃ ὁ περὶ οὗ ὁ λόγος
κώδιξ· ἀναφέρω π. χ. τὴν σελ. 197 α'. ἐνθα ὑπὸ
διατάξεις τοῦ ἀστικοῦ δικαίου, εἰλημμένας ἐκ τῶν
Βασιλικῶν (βιβλ. 28, τίτλ. Ζ' κεφ. ια'), εὐρίσκειται
σχόλιον, ὅπερ, ἂν δὲν ἠπατήθη, εἶνε ἀνέκδοτον. Ἄν
τὸ Πανεπιστήμιον ἀνελάμβανε τὴν φροντίδα περὶ τῆς
μελέτης τοῦ κώδικος τούτου, καὶ ἐν ἀνάγκῃ παρῆχε
καὶ τὰ μέσα τῆς δημοσιεύσεως αὐτοῦ, ἴσως θὲν θ' ἀ-
πέβαινε ἀσκοπος καὶ ματαία ἡ συνδρομὴ τοῦ διὰ τὴν
ἱστορίαν τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ καὶ ἀστικοῦ ἡμῶν δικαίου.

Ἐκ τοῦ κώδικος τούτου δημοσιεύω δύο τεμάχια,
ἀφορῶντα εἰς τοὺς τύπους τῆς μνηστείας, ἐκ νεαρῶν
διατάξεων Ἀλεξίου τοῦ Κομνηνοῦ, (περὶ ὧν ἴδε καὶ
Zachariae coll. IV Nov. XXIV XXXI καὶ ἐν Νομο-
κάνονος τοῦ λεγομένου τοῦ Φωτίου II 6').

ΑΝΤΩΝΙΟΣ ΜΟΜΦΕΡΡΑΤΟΣ

ΕΚ ΤΗΣ ΝΕΑΡΑΣ ΔΙΑΤΑΞΕΩΣ ΤΟΥ ΒΑΣΙΛΕΥΣ ΚΥΡΟΥ
ΑΛΕΞΙΟΥ ΤΟΥ ΚΟΜΝΗΝΟΥ

[Φύλ. 156. α.] Τοῦ μὲν πρεσβυτέρου νόμου
γάμον καὶ μνηστείαν ἀπ' ἀλλήλων καιρῷ δια-
στήσαντος, τοῦ δ' ἐπὶ τοῦ μακαρίτου πατριάρ-
χου κυροῦ Ἰωάννου τοῦ Ξιφιλίνου γεγονότος ση-
μειώματος, ὃ καὶ διὰ χρυσοβούλλου γραφῆς τοῦ
ἀειμνήστου βασιλέως κυροῦ Νικηφόρου τοῦ Βο-
τανειάτου κεκύρωται, συνάγοντος καὶ εἰς ἐν
ἄμφω συνάψκτος, φροντίδος ἡμῖν ἄξιον ἐνομι-
σθῇ ὑπεξελεῖν τὴν δοκοῦσαν ὑπεῖναι ἐναντιότη-
τα, καὶ καταλλάττειν τὰ διαμάχεσθαι νομιζό-
μενα· ἐπεὶ τοίνυν εὐρομεν ὡς ὁ μὲν παλαιὸς νό-
μος ἐν μόνῃ τῇ τῶν συναλλακτόντων βουλήσει
τὴν μνηστείαν ὀρίζει καὶ πλέον οὐδὲν συναίνε-
σεως, καὶ τῶν ἐπομένων συμβολαίων καὶ μνή-
στωρ περιεργάζεται, ἡμῖν δὲ τοῦ Θεοῦ χάριτι,
πρὸς κοσμιωτέραν πολλῶ καὶ ἱερωτέραν ἐπιδε-
δώκασι διαγωγὴν, οὐχ ὁ γάμος μόνον, ἀλλὰ
καὶ ἡ μνηστεία φέρει ἱεράν ἐπιλεγομένην εὐχὴν·
καὶ χρόνος γὰρ τῇ τοιαύτῃ μνηστείᾳ παρὰ τοῦ
φιλοσόφου βασιλέως κυροῦ Λέοντος ὠρίσται ὁ
τῶν γάμων δηλαδὴ ὥστε τὸν μὲν ἄρρενα, τὸν
ιε' κατέχειν ἐνιαυτόν, τὴν θήλειαν δέ, τὸν ιγ',

δέον ᾤθημεν ἀσφαλῶς ἀποφύνασθαι, ἐκείνας
εἶναι κυρίως μνηστείας καὶ γάμῳ κατὰ συνοδι-
κὴν ἰσοδυναμοῦσας διάσκεψιν, ὅσαι τὸν τε χρό-
νον ἀκέραιον ἔσχον, ὃν ὁ προρρηθεὶς βασιλεὺς
διωρίσατο, καὶ τὴν ἱεράν εὐλογίαν ἐπομένην ἐ-
γνώρισε, καὶ κατ' ἐκείνων, τὴν συνοδικὴν ὀφεί-
λειν κρατεῖν ἐπιτήρησιν· τούτῳ γὰρ τῷ σκοπῷ
καὶ ὁ προμνημονευθεὶς βασιλεὺς ἀκολουθήσας
τὸν κανόνα τῆς καθολικῆς ἀγίας ἐκτὸς συνό-
δου, ἥτις τὴν μνηστευσάμενην ἐτι τοῦ μνηστῆ-
ρος ἐν ἀνθρώποις ὄντος πρὸς γαμικὴν ὁμιλίαν
ἐτέραν συνέχεσθαι ἐκώλυσε, μοιχείαν τὸ πρᾶ-
γμα διορισμένη σαφῶς πρὸς τὴν ἐμφαινόμε-
νην τοῦ παλαιογενοῦς ἐναντίωσιν νόμου κα-
λῶς συνεβίβασεν, ὅτι καὶ μετὰ τὴν εὐλογίαν
τῶν μνηστήρων διάστασιν, ἀληθοῦς λύσις μνη-
στείας ἐστὶ, τὰς δὲ γε κατὰ τὴν πολλῶν συν-
ήθειαν γενομένας καὶ μῆτε τὸν τακτὸν ἐ-
σχηκυίας καιρὸν, μῆτε τὰς συνήθεις εὐχὰς, ταύ-
τας κυρίως μὲν μνηστείας, μῆτ' εἶναι μῆτ' ὀνο-
μάζεσθαι, μῆτε τῷ συνοδικῷ περιλαμβάνεσθαι
σημειώματι, ὡς ἀπλῶς δὲ ἀρεσκείας ἀνθρώπων
ἐπερωτήσεσι κατησφαλισμένας κρατεῖν καὶ ἐνε-
γεῖν κατὰ τὴν παλαιὰν νομοθεσίαν· καὶ ἄλλο
δέ τι προτιθέμεν· ἐπεὶ γὰρ οἱ μὲν, κατὰ τὴν
παλαιὰν συνήθειαν τὰς μνηστείας τιθέμενοι, ἄ-
νετον παρῆχον τοῖς μνηστευομένοις θέαν ἀλλή-
λων καὶ ὁμιλίαν, τὸ τοῦ ἔρωτος φλεγμῶνιν
προσανακαίοντες, οἱ δὲ τῇ παρὰ τοῦ βασιλέως
κατακολουθοῦντες διαταγῇ ἐν ἐνὶ καιρῷ τὴν
τε μνηστείαν καὶ τὸν γάμον ἐτέλουν, βραχυ-
τάτου τινὸς διαστήματος μεταξὺ παρεπίπτον-
τος, διορθούμενοι καὶ ταύτην θεσπίζομεν, τὰ
μὲν κατὰ τὸν ἐπταετῆ χρόνον καὶ ἄχρι τοῦ
ιδ', ἢ τοῦ ιβ', τῆς ἡλικίας τῶν συμβαλλόντων
ἐνικυτοῦ γινόμενα ἐν τύπῳ μνηστείας συμβό-
λαια, μὴ ταῖς ἔχειν ἀσφαλοῦς μνηστείας, ἀλλ'
ὡς ἀρεσκείας ἐπερωτήσεσιν ἡσφαλισμένας κρί-
νεσθαι τε καὶ πολιτεῦσθαι, καὶ τὸν παλαιὸν
νόμον, τὸ ἐνεργόν, εἰς τὰ κεκωλυμένα πρόσωπα
ἀποφέρεσθαι· εἰ γὰρ καὶ μνηστεία κυρίως ὠρί-
σται τὸ γινόμενον, ἀλλ' ὅτι μνηστείας ἔχει σκο-
πὸν καὶ θεμέλιον ἐστὶν γάμου, εὐλογον ἀν εἴη
τὰ κεκωλυμένα πρόσωπα καὶ αὐτὴς κωλύεσθαι·
ἀφικνουμένου δὲ τοῦ χρόνου ὃν μνηστείας τε
καὶ γάμοις ἀρμόζειν διείληπται, ἡγοῦν ἀνδρὸς
μὲν, τὸν ιε', θηλείας δέ, τὸν ιγ', τοιαῦτα τὴν
μνηστείαν μετ' εὐχῶν ἱερῶν ἐκφωνήσεως γίνε-
σθαι, καὶ τῶν συνήθων ἐπακολουθημάτων, τοῦ
τε ἀραβῶνος καὶ τοῦ φιλήματος, καὶ καιροῦ
τινὸς διαλείποντος ἀπαρτηρήτως ἢ βραχείας ἢ
πλείονος, εἰ συνδόςει καὶ τὸν ἐννομον γάμον
προβαίνειν, καὶ μὴ κατ' αὐτὸν ἄμφω ἐν ἡμέρᾳ
μὴ ἢ καὶ ὥρα πολλάκις γίνεσθαι· τοιοῦτοτρό-
πως οὖν τῶν τε μνηστειῶν καὶ τῶν γάμων γι-
νομένων, καὶ ὁ περὶ τῶν κεκωλυμένων προσώ-

πων νόμος ἔξει τὸ ἐνεργόν, καὶ τὰ συναπτόμενα πρόσωπα καθαρὰν ἀπρεπῶν ὁμιλιῶν ἔξουσι τὴν συναρμογὴν· καὶ εἴ τις παρὰ ταῦτα διαπραξεται ἀπ' ἀρχῆς τοῦ Ἰουλίου μηνὸς τῆς ζ' ἰνδικτιῶνος τοῦ ε' φ' ἄ' ἔτους, ὁ μὲν ταβουλᾶριος τῆς νομῆς ἐκπεσεῖται, οἱ δὲ τὴν μνηστεῖαν πρόωρον ἐργαζόμενοι παρὰ τῷ σεκρέτῳ τοῦ ἐπὶ τῶν οἰκεικῶν τὸ ἐπρωτημένον πρόστιμον εἰσπραχθήσεται.

ΕΤΕΡΑ ΔΙΑΤΑΞΙΣ ΤΗΣ ΑΥΤΟΥ ΒΑΣΙΛΕΙΑΣ

[Φύλ. 156. 6]. Ἰσμεν κατὰ τὸν Ἰούλιον μῆνα τῆς αὐτῆς ζ' ἰνδικτιῶνος ε' φ' ἄ' ἔτους νομοθέσαντες περὶ γάμου καὶ μνηστείας ὅσα τῇ τοιαύτῃ νομοθεσίᾳ καὶ τῇ σῇ ἀναφορᾷ περιέληπται, καὶ τούτων οὐδὲν παρακινήθῃαι ἀνεχόμεθα, ἀλλὰ μένειν ἀπαρεγχείρητα βουλόμεθα καὶ ἀναλλοίωτα μέχρι παντός, καὶ τὴν τε σύστασιν τῆς μνηστείας καὶ τοῦ γάμου, ὥσπερ εἴρηται, γίνεσθαι, τὸν τε χρόνον τηρεῖσθαι ἀκαινοτόμητον καὶ τῶν συναρμοζομένων, τὸν μὲν, τῶν ἰδ' ἑτῶν εἶναι μείζονα, τὴν δὲ τῶν ια', ἐπεὶ δὲ οὐδὲν τόδε διατετύπεται, εἴτε λυόμεναι προστίμων ἔσονται καταβολαῖς αἱ τοιουτοτρόπως συνιστάμεναι μνηστεῖαι εἴτε καὶ ἀδιάλυτοι μενοῦσι τὸ παράπαν, καὶ διὰ τοῦτο αὐτὸς ἐρωτήσας καὶ περὶ τούτου, θεσπίζομεν τὰς τοιαύτας μνηστείας, αἱ καὶ κυρίως μνηστεῖαι τυγχάνουσιν, ἀμετακινήτους μένειν καὶ ἀμεταπτώτους, καὶ τὸ ὅλον ἄλυτους ἅτε Θεοῦ μέσον τῶν συναπτομένων εἰσαγομένου· καὶ τὴν τοιαύτην συναρμογὴν διὰ τῆς τῶν εὐχῶν ἱεροτελεστίας κρατύνοντες, καὶ μηδέποτε ταύτας προστίμων ἀναλύεσθαι δόσεσιν, ἅτε οὐδὲ τοῖς συμβολαίοις λοιπὸν ἐγγραφῆσονται· ὅτι μηδὲ παρ' αὐτῶν αἱ μνηστεῖαι κρατύνονται ἀλλὰ τῆς τοῦ Θεοῦ ἐπικλήσεως, αἵ περ καὶ ἄλυτοι τὸ παράπαν μενοῦσι, μόναις λυόμεναι ταῖς αἰτίαις, αἷς καὶ οἱ γάμοι, οἷς ἰσοδυνάμους εἶναι νενομοθέτηται· καὶ τὰ κωλύμενα δὲ συγγενικά πρόσωπα πρὸς γάμον ἢ μνηστεῖαν, κατὰ τὸ δόξαν ἔξει τὴν κώλυσιν· καὶ παρὰ τὰ διηγορευμένα τῇδε τῇ διατάξει ὑπ' οὐδενὸς τι διαπραχθήσεται, εἰ μὴ που βασιλεὺς οἰκονομικῶς τινι λόγῳ τὴν τε μνηστεῖαν καὶ τὴν ἐξ ἱερολογίας συναρμογὴν ἐντὸς τῶν ὁρισθέντων ἐτῶν ἐπιτρέψοιεν, βασιλεῦσι γὰρ ἔξεστιν ὑπερτέρως ἢ κατὰ νόμους οἰκονομεῖν· ὥσπερ ὁ σοφὸς τε εἴρηκε βασιλεὺς καὶ τῶν νομοθεσιῶν αἱ πρεσβύτεραι· καὶ αὐτὸν δὲ τὸν χρόνον συντέμνοντες, οὐχὶ καὶ τὴν φυσικὴν ἐφήσουσι σύνοδον ἕως τῶν ἀρμοζομένων, ὁ μὲν, τὸν ἰδ' ἐνιαυτόν, ἢ δὲ τὸν ια' ὑπερβῇ, τῶν γονέων ἐπιμελῇ τίθεσθαι φυλακὴν ὀφειλόντων, τοῦ μὴ τι πρὸ τοῦ ῥηθέντος πραχθῆναι χρόνου, ὥστε τοῦτο διαπραχθέντος τὴν ἄωρον μίξιν καὶ τῶν γεννητόρων αὐτοῦ, τοῖς κατὰ τῶν φρο-

ρέων νόμοις ὑποκεισομένων· καὶ ὅτε δὲ βασιλεὺς μνηστείας ἢ γάμου καινοτομήσει καιρόν, εἰ θανάτῳ διασταῖεν ὡς ἀρμοζόμενοι πρὸ τοῦ ὁρισθέντος τῷ πράγματι χρόνου, ἔξει καὶ οὕτω τὴν κώλυσιν τὰ κωλύμενα πρόσωπα, καὶ οὐκ ἔξεστι τοῖς εὐάφορον, πρὸς τὸ τολμᾶν τὰ ἀτόλμητα, τῷ πρὸ τοῦ δοκοῦντος ταῖς ἡμετέραις διατάξεσι χρόνου τὴν μνηστεῖαν ἢ τὸν γάμον τὴν λύσιν θανάτῳ δέξασθαι· τὸ γὰρ ἐλλείπον τοῦ τελείου τῆς μνηστείας ἢ τοῦ γάμου ἢ τοῦ βασιλείως ἀναπληροῦσα οἰκονομία ἀπαράβατον τηρήσει τοῖς κεκωλυμένοις τὴν κώλυσιν· καὶ οὐδαμῶς θήσουσι συναλλάγματα κωλυόμενα· ἀλλ' ὅσα ἐξ ἀκριβοῦς μνηστείας, ἢ τελείου γάμου κωλύονται συναλλάγματα, ταῦτα...

Μηνὶ μαρτίῳ ἰνδικτιῶνος ε' ε' φ'.

ΦΡΟΜΩΝ ΚΑΙ ΡΙΣΛΕΡ

ΜΥΘΙΣΤΟΡΗΜΑ ΑΛΦΟΝΣΟΥ ΔΩΔΕ

Μετὰφρασις Χ. Ἀννίνου.

(Συνέχεια ἴδε προηγούμενον φύλλον).

Χάρις εἰς τὴν κλοκαγαθίαν τοῦ γαμβροῦ τοῦ ὁ κ. Σέβης εἶχε κατορθώσει νὰ πραγματοποιήσῃ τὴν νέαν του ἰδιοτροπίαν. Ἀπὸ τριῶν ἡδὴ μηνῶν κατόκει εἰς τὸ περίφημον μαγαζεῖον τῆς ὁδοῦ Μάιλ, παρῆγε δὲ ἀληθῆς ἐκπληξὴν εἰς ὅλην τὴν συνοικίαν τὸ καταστήμα ἐκεῖνο τὸ ἄνευ ἐμπορευμάτων, οἷνις τὰ παράθυρα ἠνοίγοντο τὴν πρωΐαν καὶ ἐκλείοντο τὴν ἑσπέραν ὅπως τὰ τῶν μεγάλων ἐμπορικῶν καταστημάτων. Εἶχον τοποθετηθῇ σκελετοὶ καὶ αἱ θῆκαι ὀλόγυρα, μία καινουργῆς τράπεζα τοῦ συναλλακτηρίου, ἐν χρηματοκιβώτιον ἀνοιγόμενον διὰ μυστικῆς μεθόδου, μεγάλαι πλάστιγγες. Ἐν ἐνὶ λόγῳ ὁ κ. Σέβης ἦτο κάτοχος τῶν στοιχείων ἐμπορίου τινός, οἰουδήποτε, χωρὶς ἀκριβῶς νὰ γνωρίζῃ ἀκόμη ποῖον εἶδος ἔμελλε νὰ ἐκλέξῃ.

Ἐσκέπτετο περὶ τούτου ἡμέραν τε καὶ νύκτα περιφερόμενος ἐντὸς τοῦ μαγαζείου, ἐντὸς τοῦ ὁποίου ἦσαν καὶ ἐπιστεωρευμένα πλεῖστα ὅσα ὀγκώδη ἔπιπλα τοῦ κοιτῶνος, ἅτινα δὲν ἦτο δυνατὸν νὰ μετακομισθῶσιν εἰς τὸ ὀπίσθιον τοῦ μαγαζείου μέρος. Ἐσκέπτετο ἐπίσης καὶ ὅτε ὄρθιος εἰς τὸν οὐδὸν τῆς θύρας τοῦ ὁ ἀνθρωπίσκος, μὲ μίαν γραφίδα παρὰ τὸ οὐς ἐνετράφα θεώμενος τὴν τύρβην τοῦ παρισυνού ἐμπορίου. Τοὺς διερχομένους ὑπαλλήλους μὲ τὰ δειγματολόγια ὑπὸ μάλης, τὰς χειραμαχίας, τὰ λεωφορεῖα, τοὺς ἀχθοφόρους, τὰ μονότροχα ἀμαξία, τὸ γοργὸν ἄνοιγμα τῶν δεμάτων πρὸ τῶν θυρῶν τῶν πλησιοχώρων ἐμπορικῶν καταστημάτων, τὰ δέματα ἐκεῖνα τῶν ὑφασμάτων ἢ τῶν σειρητιῶν ἅτινα ἔψαυον σχεδὸν τὸν βόρβορον τοῦ βυακίου τῆς ὁδοῦ πρὶν εἰσχωρῶσιν εἰς τὰ ὑπόγεια, εἰς